

ע"פ 3414/15 - עווידה סלימאן נגד מדינת ישראל

בית המשפט העליון
ע"פ 3414/15

לפני: כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין

המערער: עווידה סלימאן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום
14.05.2015 בת"פ 4336-04-14 שניתנה ע"י כב'
השופטת מ' ברנט

בשם המערער: עו"ד מיכאל כרמל

בשם המשיבה: עו"ד אופיר טישלר

פסק-דין

א. לפני ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (השופטת מ' ברנט) מיום 14.5.2015 שלא לפסול עצמו מדיון בת"פ 4336-04-14, כפי שיפורט.

ב. נגד המערער, יחד עם אחרים, הוגש כתב אישום לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד. כתב האישום המקורי יחס למערער, במסגרת עשרה אישומים שונים, מגוון עבירות ובהן איומים, גניבה, סחר בנשק, קשירת קשר לביצוע פשע ועוד. בשלב מסוים תוקן כתב האישום, בין היתר בכך שהוסר ממנו נאשם בשם תמיר איברהים (להלן תמיר), אשר נגדו הוגש כתב אישום נפרד בבית המשפט המחוזי בחיפה. בכתב האישום שהוגש נגד תמיר יוחסה לו מעורבות בעסקת נשק עם המערער. ההליך בעניינו של תמיר הסתיים בהרשעה, שנסמכה על הודאתו במיוחס לו במסגרת הסדר טיעון עם המשיבה. בעקבות כך נגזר על תמיר עונש של 15 חודשי מאסר בפועל, שאותו סיים לרצות זה מכבר.

ג. ביום 22.4.2015 הגיע תמיר ליתן עדות מטעם המשיבה בהליך המתנהל נגד המערער, בהתאם להתחייבותו

עמוד 1

בהסדר הטיעון בעניינו. עוד בטרם החל בעדותו הבהיר בית המשפט לתמיר, כי בהתאם להסדר בעניינו הוענקה לו חסינות מפני הפללה עצמית בנוגע לכל מה שיספר על דוכן העדים (עמוד 161 לפרוטוקול). במהלך עדותו הכחיש תמיר את העובדות הנוגעות לעסקת הנשק עם המערער, באופן שסתר במישרין את הודאתו שעל בסיסה הורשע כאמור בבית המשפט המחוזי בחיפה. תמיר אף הבהיר, כי הודה במסגרת הסדר הטיעון בעובדות שעתה טען כי אינן נכונות, וזאת בעקבות הבטחת חוקריו כי אם יעשה כן יזכה להסדר מקל. משהתבררה הסתירה המהותית בין שתי הגרסאות שמסר, פנתה השופטת ברנט אל תמיר ואמרה בין היתר את הדברים הבאים:

"אני רק חוזרת ומזכירה לך החסינות שלך היא מפני הפללה עצמית אין לך חסינות בדברים אחרים למשל אם אתה משקר פה על דוכן העדים ויחליטו לחקור אותך הם יוכלו לעשות את זה" (עמוד 166 לפרוטוקול)

וכן:

"[...] בכתב האישום המתוקן יש סעיפים שלמים על כל מה ששאלו אותך [...] ואתה הודית בזה אז שיקרת כשהודית בזה? [...] מה היה שהודית בפני בית המשפט המחוזי בפני השופט? כי אם הודית במשהו שלא עשית צריך לבטל את זה [...] בוא תקרא את כל כתב האישום המתוקן שלך ותענה לי סעיף סעיף אם שיקרת [...] כן, אז צריך לדווח על זה" (עמודים 190-191 לפרוטוקול).

ד. בעקבות הדברים, הגיש המערער ביום 11.5.2015 בקשה לפסילתה של השופטת ברנט מדיון בעניינו. לטענתו ניסתה השופטת למנוע מתמיר לחזור בו מעדותו, בין היתר בכך ש"איימה" עליו שאם לא יעשה כן יישלח למאסר ובכך שכנתה אותו שקרן. לשיטת המערער התנהגות זו של השופטת כלפי תמיר מעידה על כך שכבר גיבשה את דעתה באשר אליו ואל עדותו, באופן שיש בו כדי להשליך על הכרעתה בעניינו של המערער. בכך, לפי המערער, יש משום חשש ממשי למשוא פנים מצידה כלפי המערער, המצדיק את פסילתה.

ה. בקשת הפסלות נדחתה על ידי השופטת. בהחלטתה המנומקת הסבירה השופטת כי הדין והדברים שניהלה עם תמיר, אשר הובהר שלא כלל איומים במאסר, היה דרוש לביורור האמת. זאת - במיוחד לאור הסתירה המהותית שהתעוררה בין דבריו של תמיר בבית המשפט לבין העובדות בהן הודה במסגרת הסדר הטיעון. עוד הבהירה השופטת כי בכל מקרה לא גיבשה את דעתה לגבי העדות, לא כל שכן לגבי כלל הראיות שבתיק, ומכאן שלא נוצר חשש ממשי למשוא פנים מצידה כלפי המערער המצדיק את פסלותה. מיד לאחר מתן ההחלטה בבקשת הפסלות הודיע המערער כי בכוונתו לערער עליה לבית משפט זה וביקש, בהתאם להוראת סעיף 147(א) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, כי משפטו יופסק עד למתן החלטה בערעור. השופטת ברנט דחתה בקשה זו, בעיקר נוכח העובדה שההליכים בעניינו של המערער, הכוללים גם את מעצרו למן יום 13.4.2014, נמשכים למעלה משנה.

ו. בערעורו חזר המערער על טענותיו כפי שהוצגו בבקשת הפסלות המקורית. עוד ביקש, גם זאת בהתאם לסעיף 147(א) לחוק סדר הדין הפלילי, כי בית משפט זה יורה על הפסקת ההליך בעניינו עד למתן החלטה בערעור.

ז. בתגובתה טענה המשיבה כי יש לדחות את הערעור. לשיטתה נקבע בפסיקה כי התבטאות של בית המשפט, אפילו אינה מוצלחת, אינה יוצרת ככלל עילת פסלות. זאת - במיוחד במקרים בהם ההתבטאות מופנית כלפי אחד מן העדים במשפט, ולא כלפי מי שטוען למשוא פנים מצד בית המשפט כלפיו - כדוגמת המערער בנידון דידן. יתרה מכך,

וכפי שהוסבר גם בהחלטתה של השופטת, טענה המשיבה כי דבריה ושאלותיה של השופטת נאמרו בניסיון לעמוד על מהימנותו של תמיר, וכי בניגוד לטענת המערער, כלל לא איימה על תמיר או כינתה אותו "שקרן".

ח. לאחר שעיינתי בערעור, בתגובה לו, בהחלטתה של השופטת ובפרוטוקול הדיון, הגעתי למסקנה כי אין להיעתר לערעור. כידוע, לפי סעיף 77 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, המבחן לפסלותו של שופט הוא קיומן של נסיבות אשר יש בהן כדי ליצור חשש ממשי למשוא פנים. כאשר טענת הפסלות מבוססת על התבטאויות של השופט, יש לבחון אם הדברים שנאמרו, בנסיבות בהן נאמרו, מעידים על חשש ממשי כאמור (ראו ע"פ 7939/14 מחלבות גד (שיווק 1992) בע"מ נ' מדינת ישראל, פסקה 5 לפסק הדין וההפניות שם (7.12.2014) (להלן: עניין מחלבות גד)). בהקשר של הערעור דנן, השאלה היא אם התבטאויותיה ושאלותיה של השופטת ברנט שהופנו כלפי תמיר יוצרות רושם אובייקטיבי לפיו דעתה ננעלה בעניינו של המערער. התשובה לשאלה זו היא אינה בחיוב. בחינה אובייקטיבית של פרוטוקול הדיון ובו הקטעים שהובאו מעלה מעידה על כך, שכוונתה של השופטת הייתה אכן לברר איזו מבין שתי הגרסאות שהציג תמיר היא נכונה, בירור שיש לו משמעות רבה להכרעה בעניינו של המערער. בנסיבות אלה, אין בעצם הצבתן של שאלות לעד על ידי בית המשפט כדי להצביע על כך שדעתו ננעלה בעניינו של הנאשם. כדבריו של הנשיא גרוניס בהקשר דומה "[...] יש לזכור כי על בית המשפט מונחת האחריות לנהל את הדיון כך שיביא לחקר האמת בדרך היעילה ביותר" (עניין מחלבות גד, פסקה 6 לפסק הדין). גם תוכנם של הדברים אינו יוצר חשש למשוא פנים. אמנם, הפרוטוקול - בעמודים 190-194 - מעיד על מידה מסוימת של אינטנסיביות מודגשת בדבריה של השופטת, אשר שאלה את תמיר מספר לא מבוטל של פעמים ובדרכים שונות אם הוא משקר. איני מביע דעה בשאלה אם היה מקום לסיים קטע זה בשלב מוקדם יותר, משהובהר כי תמיר דבק בגרסתו החדשה. עם זאת, וכפי שגם ציינה השופטת בעצמה בהחלטתה, אין בכך - וברצונה העז לרדת לחקר האמת - כדי ליצור חשש כי דעתה ננעלה בנוגע לעדותו של תמיר, וחשוב מכך בענייננו, בנוגע לאשמתו של המערער. אדגיש כי כטענת המשיבה עיון בפרוטוקול הדיון מעלה שבשום שלב לא איימה השופטת ברנט על תמיר במאסר או כינתה אותו שקרן, שלא כנטען על ידי בא-כוח המערער, ודבר זה יש להטעים.

ט. סוף דבר - אין מקום להיעתר לערעור. אין בהתבטאויותיה של השופטת ברנט משום חשש ממשי למשוא פנים בעניינו של המערער, וחזקה עליה שתנהל את המשפט בפתיחות דעת. משזו הכרעתי, מתייתרת בקשתו של המערער כי אורה על עצירת ההליכים בעניינו והם יוכלו להמשיך כסדרם מחר, כפי שהוחלט בנסיבות הספציפיות על-ידי בית המשפט המחוזי, אטעים עם זאת, כי על דרך הכלל, ועל פי הוראת המחוקק בסעיף 147(א) הנזכר, מופסקים ההליכים בכגון דא, בכפוף להחלטה אחרת של בית המשפט הדיוני מנימוקים שיירשמו.

ניתן היום, ב' בסיון התשע"ה (20.5.2015).

המשנה לנשיאה